

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ ТА СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ В ЙОГО ОСВОЄННІ

Досліджено сучасний стан рекреаційно-туристичного потенціалу Західного регіону України та виявлення структурних зрушень в його освоєнні. Зроблено аналіз оцінювання стану об'єктів рекреаційно-туристичної сфери. Запропоновано перелік стратегічно важливих інвестиційних проектів у рекреаційно-туристичну сферу областей Західного регіону України.

Ключові слова: рекреаційно-туристичний потенціал, Західний регіон, об'єкти рекреаційно-туристичної сфери.

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується складними та неоднозначними трансформаційними процесами, які до певної міри відображені в соціально-економічному розвитку регіонів. Наявні відмінності та диспропорції у потенційних можливостях соціально-економічного розвитку регіонів істотно позначаються на функціонуванні об'єктів сфер господарювання.

З огляду на сучасні тенденції і закономірності соціально-економічного розвитку регіонів і сфер господарювання, актуальним сьогодні є питання досліджень трансформаційних процесів, що відбуваються і у рекреаційно-туристичній сфері, а відтак впливають на використання рекреаційно-туристичного потенціалу. Західний регіон України має всі необхідні умови для розвитку рекреаційно-туристичної сфери. Проте в окремих областях регіону існують значні відмінності як у рівні розвитку рекреації та туризму, так і в особливостях забезпечення ефективного функціонування об'єктів туристично-рекреаційної сфери.

Метою дослідження є відображення стану рекреаційно-туристичного потенціалу Західного регіону та виявлення структурних зрушень в його освоєнні.

Станом на 01.01.2009 р. рекреаційно-туристичний потенціал Західного регіону представлений 354 закладами тривалого перебування (11,9 % від загальнодержавної кількості) із загальною кількістю ліжок (місць) у місяць максимального розгортання 46343, що відповідно становить 10,5 % від аналогічного показника по Україні (табл. 1). Майже половина із них (108) – у Львівській області, ще 68 – у Волинській, 60 – у Закарпатській та 14 – у Чернівецькій.

Більше половини закладів рекреаційно-туристичного потенціалу регіону – це лікувально-оздоровчі (санаторії, пансіонати з лікуванням, санаторії-профілакторії), що становить 58,7 %, решта – відпочинкові (пансіонати, будинки відпочинку, бази відпочинку).

Як видно із табл. 1, за період 2000-2009 рр. виявлено структурні зрушення у використанні рекреаційно-туристичного потенціалу. Вони стосувалося не так кількісних параметрів, як покращення їх якісних характеристик. Загалом внаслідок зменшення кількості санаторно-курортних і оздоровчих закладів регіону за останні 10 років (з 2000 р. по 2009 р. на 71 (16,7 %), ліжковий фонд при цьому скоротився на 6930 ліжок-місць (13,0 %). Це відбулося здебільшого за рахунок будівництва нових маломісних з підвищеною комфортністю закладів та реконструкції низки діючих із переобладнанням номе-

рів у "люкси", "напівлюкси", що мало наслідком зниження загальної місткості санаторно-курортних і оздоровчих закладів.

**Табл. 1. Санаторно-курортні і оздоровчі заклади областей
Західного регіону в 2000-2009 рр. (одиниць)**

Заклади тривалого перебування	Волинська область		Закарпатська область		Івано-Фран- ківська область		Львівська область	
	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009
Санаторії, у них ліжок	6	6	15	20	17	11	49	47
	1482	1477	3600	3900	2657	3653	18200	15800
дитячі санаторії, у них ліжок	2	2	0	0	6	4	9	5
	480	455	0	0	775	500	1500	900
пансіонати з лікуванням, у них ліжок	0	0	0	0	2	4	27	10
	0	0	0	0	704	611	1700	600
санаторії-профілакторії, у них ліжок	5	3	14	7	13	7	10	8
	400	175	1500	400	1655	500	600	400
будинки відпочинку, у них ліжок	1	0	1	1	2	3	5	7
	39	0	200	100	200	200	300	300
бази відпочинку, у них ліжок	72	57	35	32	9	11	31	31
	2468	1900	1600	1700	600	800	2000	1400
Всього	86	68	65	60	49	40	131	108
	4869	4007	6900	6100	6591	6264	24300	19400
Санаторії, у них ліжок	9	9	10	10	5	5	111	108
	1300	1300	1700	1600	677	677	29616	28407
дитячі санаторії, у них ліжок	4	5	5	5	3	3	29	24
	568	620	687	490	430	430	4400	3395
пансіонати з лікуванням, у них ліжок	9	13	0	0	1	1	39	28
	1300	2400	0	0	220	220	3924	3831
санаторії-профілакторії, у них ліжок	9	5	5	5	6	1	62	36
	830	379	390	225	300	50	5675	2129
будинки відпочинку, у них ліжок	0	0	1	0	0	0	10	11
	0	0	212	0	0	0	951	600
бази відпочинку, у них ліжок	21	9	2	3	4	4	174	147
	1274	1486	384	360	381	335	8707	7981
Всього	52	41	23	23	19	14	425	354
	5232	6185	3373	2675	2008	1712	53273	46343
Всього по Україні							3229	2968
у них ліжок							492169	440000
Всього по Україні							13.2	11.9
у % до загальнодержавного							10.8	10.5

*Складено за даними статистичних щорічників областей Західного регіону

У Західному регіоні спостерігаються позитивні тенденції функціонування дитячих таборів (табл. 2).

Структурні зміни за 2000-2009 роки, що намітились у цій сфері, вказують на подальше зростання числа дитячих таборів у Західному регіоні України (із 930 – у 2000 р. до 2417 – у 2009 р.), та одночасне скорочення кількості пансіонатів з лікуванням (із 39 – у 2000 р. до 28 – у 2009 р.). Згідно з даними табл. 2, найбільша кількість дитячих таборів знаходиться у трьох областях Західного регіону: Волинська (567 од.), Закарпатська (553 од.) та Львівська (526 од.).

Табл. 2. Дитячі табори областей Західного регіону в 2000-2009 рр. (одиниць)

Області	Дитячі оздоровчі заклади (табори)				Частка від загальнодержавного показника, %	
	кількість таборів		у них ліжок (місць)			
	2000	2009	2000	2009	2000	2009
Волинська	162	567	2335	3508	2,1	3,3
Закарпатська	50	553	3700	5800	0,7	3,2
Івано-Франківська	16	8	3643	4388	0,2	0,05
Львівська	32	526	3831	3032	0,4	3,02
Рівненська	21	13	830	1720	0,3	0,08
Тернопільська	600	402	2900	2216	7,9	2,3
Чернівецька	49	402	3990	3711	0,64	2,3
Західний регіон	930	2471	21229	24375	12,2	14,2
Україна	7615	17379	227179	198000	100	100

Основними причинами таких змін, на наш погляд, було перепрофілювання низки пансіонатів з лікуванням у санаторії та закриття нерентабельних санаторіїв-профілакторіїв. Істотні позитивні структурні зрушення спостерігалися у готельній сфері (табл. 3). Серед областей Західного регіону України за 2000-2009 рр. відзначилась Львівська обл., для якої спостерігається найбільша кількість готелів (із 55 до 155 од.) і номерів у них (із 2526 до 5060 од.). Структурні зрушення отримали не лише Львівська обл., але й Закарпатська (із 36 до 69 од.) і Тернопільська (із 27 до 39 од.) області.

Табл. 3. Готелі та інші місця для тимчасового проживання областей Західного регіону в 2000-2009 рр. (одиниць)

Області	Готелі та інші місця для тимчасового проживання				Частка від загально-державного показни-ка, %	
	кількість готелів		кількість номерів			
	2000	2009	2000	2009	2000	2009
Волинська	32	30	1137	1139	2,4	1,8
Закарпатська	36	69	1395	2621	2,7	4,1
Івано-Франківська	34	37	1188	1560	2,6	2,2
Львівська	55	155	2526	5060	4,2	9,2
Рівненська	23	23	1018	1165	1,8	1,4
Тернопільська	27	39	1187	1118	2,1	2,3
Чернівецька	18	28	943	1453	1,4	1,7
Західний регіон	225	381	9394	14116	17,2	22,6
Україна	1308	1684	51012	76019	100	100

Проведення заходів із модернізації матеріально-технічної бази санаторно-курортних, оздоровчих закладів, дитячих таборів та готелів, покращення сервісу, умов проживання і харчування тощо дало змогу забезпечити високий стандарт (на рівні європейського) рекреаційно-туристичної та готельної сфер.

Однак недостатньо встановити наявність чи відсутність структурних зрушень. Важливо визначити міру впливу структурних змін на загальну динаміку середньої величини. З цією метою використовують індексний метод, за яким індекс загальної зміни розкладають на добуток двох індексів – сталої структури і структурних зрушень:

$$I_{zz} = I_{cc} \times I_{cz},$$

де: I_{zz} – індекс загальної зміни; I_{cc} – індекс сталої структури; I_{cz} – індекс структурних зрушень.

Табл. 4. Перелік стратегічно важливих для економіки інвестиційних проектів у рекреаційно-туристичній сфері в областях Західного регіону України

Назва проекту	Стан реалізації	Джерело фінансування		Вартість проекту, млн грн		Пріоритетні для реалізації у 2010 р.
		профінансовано	планується	загальною	зокрема 2010 р.	
1	2	3	4	5	6	7
Волинська область (Волинська ОДА)						
Розвиток туристично-рекреаційної галузі Шацького національного природного парку Шацький національний природний парк	2010-2011, проектно-кошторисна документація	приватні кошти	2,0 (державний бюджет, співфінансування)	2,0	2,0 (державний бюджет, співфінансування)	
Готельно-розважальний комплекс "Золота підкова" с. Колодяжне, Ковельський район ТзОВ "КовЕл"	2009-2011, проектно-кошторисна документація	6,3 (власні кошти)	4,0 (приватні кошти або державний бюджет, кредит, співфінансування, здешевлення кредиту)	10,3	4,0 (приватні кошти або державний бюджет, кредит, співфінансування, здешевлення кредиту)	
Будівництво аквапарку в місті Луцьку ПП "Вір"	2009-2011, проектно-кошторисна документація	28,0 (власні кошти)	42,0 (приватні кошти або державний бюджет, кредит, співфінансування, здешевлення кредиту)	70,0	42,0 (кредит, співфінансування, здешевлення кредиту, створення спільного підприємства)	
Закарпатська область (Закарпатська ОДА)						
Будівництво масштабного всесезонного гірського курорту світового рівня "Ужгород – Полонина Руна", ЗАТ "Атол Холдінг", ТОВ "СТС"	Завершені передпроектні роботи першого етапу	33,6 (власні кошти).	12466,4 (фінансування будівництва інфраструктури, здешевлення кредитів, співфінансування).		Завершені передпроектні роботи першого етапу	33,6 (власні кошти)
Івано-Франківська область (Івано-Франківська ОДА)						
Спортивний зал, с. Олеша Глумацького району – будівництво, Головне управління регіонального розвитку та будівництва Івано-Франківської обласної держадміністрації	2007-2011 рр. наявна проектно-кошторисна документація, виконано на 35 %	кошти державного та місцевих бюджетів		5,6	1,5	

1	2	3	4	5	6	7
Львівська область (Львівська ОДА)						
Реконструкція спального корпусу №1 п'ятизіркового санаторію "Каштан", м. Трускавець, майдан Кобзаря, 1	Розроблено проект (комплексний висновок Державної експертизи №7.525/2 к від 19.06.2007 р.)	кошти інвестора		4190		
Реконструкція комплексу готелів "Кристал" (4*) та "Алмаз" (3*), ресторану "Веселка", Бальнеологічної лікарні "БОЛ-2" в м. Трускавець	Розроблено проект (комплексний висновок Державної експертизи №7.3К/2 від 27.07.2007 р.)	кошти інвестора		1,25 млн дол. США	0,5 млн дол. США	
Переоснащення чотири-зіркового готельного комплексу "Амбасадор", м. Трускавець, Роксолани 22-Б	Готовність об'єкта – 75 %	кошти інвестора		22,5	4,5	
Будівництво чотиризіркового комплексу апартаментів "Лісова пісня", м. Трускавець, вул.Сагайдачного, 14-а	Готовність об'єкта – 75 %	кошти інвестора		10,0	2,1	
Реставрація та переоснащення п'ятизіркового готелю "Леополіс", вул. Театральна, 16	Готовність об'єкта – 80 %	кошти інвестора		22,4	4,5	
Будівництво п'ятизіркового готелю "Максим", вул.Фредра, 7	Готовність об'єкта – 80 %	кошти інвестора				
Реконструкція чотиризіркового готелю "Дністер", вул.Матейка, 6	Розроблено проект	кошти інвестора				
Будівництво п'ятизіркового готелю "Роял Готель", м. Трускавець, вул.Суховолі, 59	Готовність об'єкта – 80 %	кошти інвестора				
Будівництво п'ятизіркового готелю "Бельведер", м. Трускавець, вул.Суховолі, 5	Готовність об'єкта – 60 %	кошти інвестора				
Будівництво реабілітаційного центру із трьохзірковим готелем у смт. Великий Любін, вул. Спортивна, 4	Розроблено проект (комплексний висновок Державної експертизи від 05.11.09 №14-00834-09. Дозвіл на виконання будівельних робіт від 17.12.09 №12/141-09) Готовність об'єкта – 6 %	інші джерела				

1	2	3	4	5	6	7
Реконструкція тризіркового мотельного комплексу, Сколівський район, смт. Верхнє Синьовидне, вул.Зарічна, 16-а	Готовність об'єкта – 35 %	кошти інвестора				
Будівництво п'ятизіркового готелю у м. Львів, вул. Федорова, 23-28	Робоча документація "Стадія П" Завершують процеси отримання висновків інспектуючи служби та висновку Держекспертизи. Готові приступати до будівельних робіт.	кошти інвестора				
Будівництво оздоровчо-відпочинкового комплексу "Вернигора", с. Модричі (Трускавець) Дрогобицького району Львівської обл.	Готовність об'єкта – 58,94 %	Кошти ПП "Будінвест-технологія"				
Рівненська область (Рівненська ОДА)						
Реконструкція обласного дитячого протитуберкульозного санаторію "Новостав"	Рік закінчення проекту – 2012		Приватні кошти	138,0	103,0 коштів державного бюджету	
Тернопільська область (Тернопільська ОДА)						
Створення центру відпочинку на базі туристичного комплексу "Бучацький замок"	Термін реалізації проекту – 2010-2012 роки	25,0 (кошти міського бюджету)	25,0	300 тис. дол. США	300 тис. дол. США	25,0 (власні кошти Бучацької міської ради)
Будівництво туристичного центру "Микулинецький замок"	Бізнес-ідея			5,05 млн грн	5,05 млн грн	
Чернівецька область (Чернівецька ОДА)						
Оснащення санаторно-оздоровчих закладів	Термін реалізації проекту – 2011		1,6	1,6	1,6	

$$I_{zz} = \frac{\sum z_1 \times q_1}{\sum q_1} \div \frac{\sum z_0 \times q_0}{\sum q_0}; I_{cc} = \frac{\sum z_1 \times d_1}{\sum z_0 \times d_1}; I_{cz} = \frac{\sum z_0 \times d_1}{\sum z_0 \times d_0},$$

де: z – кількість місць у закладах; q – кількість закладів.

За результатами розрахунків добутку двох індексів – сталої структури і структурних зрушень, індекс структурних зрушень об'єктів інфраструктури рекреаційно-туристичної сфери Західного регіону України в 2000-2009 рр. становить: Волинська (1,160), Закарпатська (1,216), Івано-Франківська (0,949), Львівська (0,359), Рівненська (1,206), Тернопільська (0,754), Чернівецька (1,203) області. Як бачимо, у всіх областях Західного регіону відбулися позитивні зрушення у рекреаційно-туристичній сфері.

Ефективність структурних зрушень багато в чому визначається наявністю інвестиційного потенціалу і відповідною структурно-інвестиційною політикою держави, що забезпечує їхній раціональний розподіл.

Згідно з положеннями Стратегії розвитку областей Західного регіону України розроблено стратегічно важливі інвестиційні проекти у рекреаційно-туристичній сфері областей Західного регіону України (табл. 4).

Отже, у процесі аналізу стану рекреаційно-туристичного потенціалу виявлено структурні зрушення в його освоєнні. Тому рекреаційно-туристична сфера є каталізатором структурних зрушень і для інших сфер діяльності – сільського господарства, транспорту, торгівлі.

Література

1. Гулич О.І. Рекреаційний потенціал Українських Карпат та сучасний стан його освоєння / НАН України. – Львів : Вид-во Ін-ту регіональних досліджень, 2004. – 56 с.
2. Програма розвитку інвестиційної діяльності в Івано-Франківській області на період до 2011 року. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.if.gov.ua>.
3. Статистика : підручник / А.В. Головач, А.М. Єріна, О.В. Козирев. – К. : Вид-во "Вища шк.", 1993. – 623 с.
4. Статистичний щорічник України за 2009 рік / Держком. статистики України / за ред. О.Г. Осауленка. – К. : Вид-во "Консультант", 2010. – 563 с.

Горин Г.В. Рекреационно-туристический потенциал Западного региона Украины и структурные сдвиги в его освоении

Исследовано современное состояние рекреационно-туристического потенциала Западного региона Украины и выявления структурных сдвигов в его освоении. Сделан анализ оценивания состояния объектов рекреационно-туристической сферы. Предложен перечень стратегически важных инвестиционных проектов в рекреационно-туристическую сферу областей Западного региона Украины.

Ключевые слова: рекреационно-туристический потенциал, Западный регион, объекты рекреационно-туристической сферы.

Horyn H.V. Recreation-tourist potential of the Western region of Ukraine and the structural changes in his mastering

The modern state of recreation-tourist potential of the Western region of Ukraine and manifesting of structural changes at his mastering are examined. The analysis of evaluation of the state of objects of recreation-tourist sphere is done. A list strategically of important investment projects in the recreation-tourist sphere of the Western region of Ukraine is offered.

Keywords: recreation-tourist potential, Western region, objects of recreation-tourist sphere.